

УДК330.322:339.5

В. І. Федорак,

к. е. н., ПВНЗ "Інститут управління природними ресурсами"

Н. В. Павлюк,

старший викладач, ПВНЗ "Інститут управління природними ресурсами"

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У ПІДПРИЄМСТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МАШИНОБУДУВАННЯ ПРИКАРПАТТЯ

Розглянуто організаційно-економічні засади інвестування підприємств сільськогосподарського машинобудування Прикарпаття та проведено аналіз ефективності їх функціонування. Обґрунтовано необхідність залучення інвестицій на інноваційну діяльність підприємств і запропоновано конкретні заходи щодо її покращення.

Рассмотрено организационно-экономические принципы инвестирования предприятий сельхозмашиностроения Прикарпаття и проведено анализ эффективности их функционирования. Обосновано необходимость привлечения инвестиций на инновационную деятельность предприятий и предложено конкретные предложения ее улучшения.

Ключові слова: інвестування, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість, інноваційна діяльність, джерела фінансування, інвестиційний фонд.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Становлення економіки України та адаптація її у світову економіку потребує нових підходів до формування напрямів стратегічного розвитку сільськогосподарського машинобудування як базової галузі промисловості, яка забезпечує агропромисловий комплекс машинами і обладнанням. В умовах зростання міжнародної конкуренції на ринку сільськогосподарських машин та обладнання необхідна активізація інноваційно-інвестиційної діяльності машинобудівних підприємств. Однією із основних проблем підприємств сільськогосподарського машинобудування є брак коштів на технічне оновлення матеріально-технічної бази виробництва та підвищення їх технологічного рівня. Аналіз та вивчення процесу інвестування як єдиної економічної системи, функціонування машинобудівного підприємства надає можливість створити організаційно-економічні механізми, залучити інвестиції на їх розвиток та випуск конкурентоспроможної продукції.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених стосовно інвестування підприємств сільськогосподарського машинобудування показує, що вчені-економісти Андрій-

чук В.Г., Бланк І.О., Гіт ман А., Гуткевич С.О., Денисенко М.П., Джонк М., Кравчук В.І., Куценко Т.Ф., Лайко Г.П., Пересада А.А., Підлісецький Г.М., Скворцов І.Б., Федоренко В.Г. та інші розкрили питання інвестування агропромислового комплексу та сільськогосподарського машинобудування. Однак, на даний час дослідження інноваційно-інвестиційної діяльності у галузі сільськогосподарського машинобудування недостатньо вивчені. Додаткових досліджень вимагає механізм залучення інвестицій у машинобудівні підприємства з врахуванням інноваційних процесів та регіонального розвитку.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Основною метою даного дослідження є вивчення тенденцій розвитку та ефективності сільськогосподарського машинобудування Прикарпаття з урахуванням територіально-регіональних умов, а також розробка конкретних заходів, що будуть сприяти інноваційно-інвестиційній активності підприємств та механізму їх реалізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Значне відставання технічного рівня агропромислового виробництва України від розвинених країн світу змушує вишукувати нові підходи до

технічного оновлення галузі. Без формування нових концептуальних підходів щодо інноваційного розвитку агропромислового комплексу, в тому числі сільськогосподарського машинобудування, неможливо подолати кризові явища в аграрній сфері економіки.

В умовах посилення міжнародної конкуренції та необхідністю виконання Україною зобов'язань перед СОТ, а також поглиблення міжнародної кризи розвиток сільськогосподарського машинобудування можливий на основі активізації інноваційної діяльності із залученням інвестицій. Узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду у сфері інвестиційної діяльності, спрямованої на інноваційний розвиток сільськогосподарського машинобудування, дає змогу визначити організаційно-економічні заходи для активізації інноваційно-інвестиційної діяльності. Сільському господарству необхідна не просто нова техніка, а нові технологічні процеси та система машин, які можуть значно підвищити продуктивність праці та ефективність агропромислового виробництва. Більшість підприємств сільськогосподарського машинобудування випускають застарілі зразки техніки, які не відповідають сучасним агротехнічним вимогам.

У сучасних кризових економічних умовах інвестиції у розвиток АПК є незначними. Починаючи з 2005 року, спостерігається незначне збільшення обсягів інвестицій у сільське господарство, яке є основним замовником на продукцію сільськогосподарського машинобудування. Водночас істотно зростає роль іноземних інвестицій у сільське господарство Прикарпаття. За статистичними даними, прямі іноземні інвестиції у сільське господарство області на початок 2009 р. склали 61,9 млн дол. США, що у 18 разів перевищує рівень 2005 р. [1, с. 55]. Якщо буде створений сприятливий інвестиційний клімат, то можна очікувати, що обсяг іноземних інвестицій надалі збільшуватиметься як у сільське господарство, так і в сільськогосподарське машинобудування, а також покращуватиметься їх структура. Дослідження вітчизняних науковців свідчать про те, що на даний час в інвестиційних процесах спроможні брати участь лише 15% підприємств аграрного ринку, а в інноваційних — біля 3%. Тобто за таких умов існує ризик неефективного використання інвестиційних ресурсів. [2, с. 162].

Останнім часом в економічній науці зосереджується увага на інвестиційних процесах інноваційної діяльності машинобудівних підприємств. Такі тенденції пояснюються тим, що у тракторному і сільськогосподарському машинобудуванні ступінь зносу основних засобів досягає 70—90%, а оновлення їх відбувається на рівні 20—30%. Рівень технічного оновлення настільки низький, що незначні нововведення не забезпечують суттєвого зростання рентабельності промислового виробництва. [3, с. 71—76].

За останні десятиріччя розрив України із роз-

виненими країнами ще більше збільшився у сфері технологічного розвитку. Кризові явища у сільськогосподарському машинобудуванні набули незворотних ознак, значно застаріло технологічне оснащення машинобудівних заводів, а також експериментальні зразки розробленої продукції, яка тривалий час не впроваджувалась у серійне виробництво за відсутності коштів. Вітчизняне тракторне і сільськогосподарське машинобудування порівняно з іншими машинобудівними галузями застосовує застарілі технології, які не забезпечують високого технічного рівня, якості та надійності продукції. За відсутності коштів та економічної кризи протягом останніх десятиліть провідні машинобудівні підприємства, наприклад ВАТ "Тернопільський комбайновий завод", ЗАТ "Південний машинобудівний завод", ВАТ "Харківський тракторний завод", ВАТ "Коломиясільмаш", ВАТ "Червона зірка", ВАТ "Орськільмаш" та інші, не освоїли виробництва нової продукції. Таким чином, на підприємствах сільськогосподарського машинобудування Прикарпаття ВАТ "Коломиясільмаш", ВАТ "Прикарпатягромаш" за останніх 15 років не придбано жодного нового технологічного обладнання. Такий стан вітчизняних виробників сільськогосподарської техніки зумовлений наступними чинниками:

- вузька спеціалізація існуючих виробництв, зорієнтованих на випуск одного — двох видів техніки;
- відсутність конкурентного середовища серед виробників сільськогосподарської техніки;
- недостатність обігових коштів на розробку нової техніки та модернізацію існуючих видів машин;
- недосконалість системи кредитування підприємств та постачання техніки за лізинговими схемами;
- низька платоспроможність сільськогосподарських товаровиробників;
- низька якість та надійність, висока енергетична матеріаломісткість вітчизняної техніки;
- високі ціни на сільськогосподарську техніку із-за високої виробничої собівартості, зумовленої скороченням виробництва та значними енерговитратами.

Можна зробити висновок, що структурна перебудова сільського господарства не створила умов для формування ринкових відносин між виробниками, споживачами сільськогосподарської техніки та для залучення інвестицій на інновацію сільськогосподарського машинобудування. Негативно вплинули розірвані виробничі кооперовані зв'язки з іншими країнами, адже на багатьох підприємствах зовнішня виробнича кооперація складала 30—60%. Погіршення фінансово-економічного стану підприємств призвело до скорочення виробництв, застосування застарілих технологій та випуску неконкурентоспроможної продукції [4, с. 16—17; 8, с. 128—129].

Для залучення інвестицій у сферу сільськогос-

подарського машинобудування Прикарпаття на інноваційній основі необхідно враховувати економічні, юридично-правові, технічні, інформаційні та соціальні фактори. Тобто це комплексний процес, який ґрунтується на багатофакторному аналізі, а інноваційні процеси є результатом складних взаємодій у ринковому середовищі, (рис. 1).

Юридично-правові фактори охоплюють законодавчо-правову базу ринкового механізму господарювання, організаційно-правових форм господарювання в сільському господарстві на основі приватної власності на землю і майно. Необхідною умовою створення конкурентного середовища на ринку сільськогосподарської техніки є правове регулювання кредитних відносин та лізингових схем постачання.

Технічні фактори зумовлені технічною політикою держави. Характерним є те, що на діючих підприємствах розміщені виробництва застарілих машин. Доцільно було б прийняти "Програму технічного оновлення сільського господарства" на основі прогнозування розвитку сільського господарства та врахування насичення ринку імпоротною сільськогосподарською технікою, сформувавши національну "Національну систему машин". Такі заходи сприяли б розвитку сільськогосподарського машинобудування на тривалий період, на основі запровадження сучасних агроекологічних технологій, виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції.

Вітчизняний ринок технічних засобів активно освоюється іноземними фірмами; за даними НАК "Агролізинг" та АТ "Укragenпромпостач", у деяких господарствах Прикарпаття експлуатується біля 60% імпоротної сільськогосподарської техніки, що значно впливає на структуру ринку та організацію сервісного обслуговування техніки. Зокрема, за останніх 5 років у Коломийському районі Івано-Франківської області парк техніки поповнився зернозбиральними і кормозбиральними комбайнами зарубіжних фірм: "Нью-Холанд" (Голландія), "Джон-Дір" (США), "Клаас-Домінатор", "Форт-Шріт" (Німеччина), "Нива" (Росія), "Кампо" (Іспанія), "Вольво" (Швеція) (табл. 1) [5, с. 6—8].

Ефективність аграрного виробництва забезпечується високим рівнем механізації та автоматизації технологічних процесів і цей чинник буде визначальним у майбутньому. Поступово впроваджуються нові агротехнології виробництва екологічно чистої продукції, які ґрунтуються на дотри-

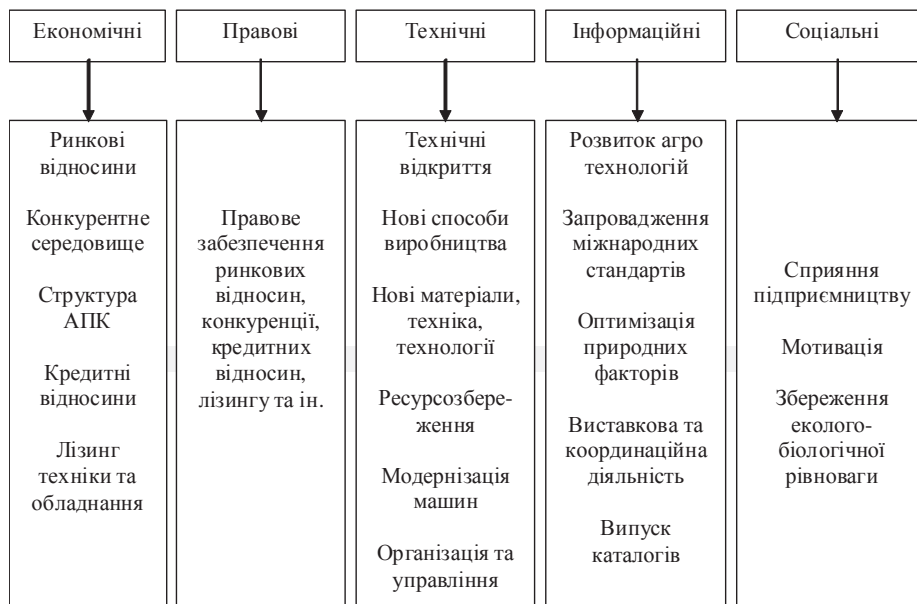

Рис. 1. Фактори впливу на стратегію інвестування підприємств сільськогосподарського машинобудування

манні умов збалансованого природокористування. Через відсутність координації розвитку галузі, здійснення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт кожне підприємство створює нову техніку на свій розсуд, без врахування вимог міжнародних стандартів та всесторонньо виваженого обґрунтування. Наприклад, із 5 заводів України, які розпочали випуск зернових комбайнів, тільки комбайн "Дніпро" (ЗАТ "Південний машинобудівний завод") відповідає міжнародним стандартам. Актуальними залишаються питання координації науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт в сільськогосподарському машинобудуванні, що опираються на досягнення в інших галузях економіки.

Інформаційні фактори безпосередньо впливають на стратегію інвестування підприємств. На жаль, науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи не завжди координуються галузевими науково-дослідними інститутами і не опираються на новітні досягнення вітчизняної та зарубіжної науки, що призводить до необґрунтованих витрат на розробку та освоєння нової техніки, яка не відповідає вимогам споживачів. Доцільно було б поновити випуск інформаційних бюлетенів, експрес-інформацій, каталогів з інформацією про сучасні розробки в Україні та за кордоном.

Соціальні фактори є необхідною умовою успішного проведення аграрної реформи та інновацій у сільськогосподарському машинобудуванні. Формування нових поглядів щодо запровадження агроекологічних технологій забезпечить мотиваційні передумови для досягнення високої продуктивності, а також будуть мати вагомий соціальний ефект бо сприятимуть зростанню привабливості та престижу праці у сільському господарстві.

Аналізуючи особливості інвестування інноваційних процесів у сфері сільськогосподарського

Таблиця 1. Парк зернозбиральних та кормозбиральних комбайнів господарств Коломийського району (на початок 2009 р., шт.)

Назва сільськогосподарської техніки	Агроформування	Фермерські господарства	Інші формування	Всього
Нью-Холанд	2	-	-	2
Джон-Дір	5	-	-	5
Клас-Домінатор	6	-	-	-
Кейс	2	-	-	2
Форт-Шпріт Е-516	4	-	-	4
Кампо	3	-	-	3
Вольво	1	-	-	1
Дон	1	-	-	1
Єнісей	1	-	-	1
Колос	1	-	-	1
Нива	71	6	17	94
Форт-Шпріт Е-282	12	-	-	12
КСК-100	6	-	-	6
Форт-Шпріт Е-30	15	-	-	15
КПС-4Г	3	-	-	3
Прес підбирач	25	-	-	25

машинобудування, дослідженнями встановлено, що на здійснення інвестиційно-інноваційної підтримки підприємств впливають такі чинники:

- фінансово-економічний стан підприємства;
- рівень ризику від інвестування інновацій;
- рівень впливу інновацій на перспективу розвитку підприємства;
- визначення розміру інвестицій для впровадження інновацій;
- визначення виду та розміру економічного ефекту.

Визначення інноваційного розвитку підприємства потребує послідовного аналізу факторів впливу на вибір потенційних інвесторів, джерел фінансування, інвестиційну підтримку інноваційної діяльності підприємств [7, с. 56—58]. Можна зробити висновок, що інвестиційна діяльність активізує створення матеріально-технічної бази галузі, підвищення рівня агропромислового виробництва, конкурентоспроможність продукції, а також прискорення науково-технічного прогресу.

ВИСНОВКИ

Можна зробити висновок, що інвестиційно-інноваційні процеси у сільськогосподарське машинобудування Прикарпаття здійснюються повільними темпами. Інвестиційні вкладення у машинобудівні підприємства незначні та не відповідають сьгоднішнім потребам. Такий економічний стан підприємств не дає можливості випускати конкурентоспроможну продукцію на внутрішньому та зовнішньому ринках. У таких умовах формування організаційно-економічних механізмів залучення інвестицій у підприємства сільськогоспо-

дарського машинобудування повинно ґрунтуватися на таких засадах:

- залучення інвестицій в аграрний сектор економіки та підвищення платоспроможності аграрних товаровиробників;
- забезпечення правової основи інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств сільськогосподарського машинобудування;
- створення організаційно-економічного механізму узгоджених дій учасників ринку технічних засобів і послуг;
- забезпечення комплексного підходу до формування та функціонування ринку сільськогосподарської техніки та фірмового технічного сервісу;
- інтегрування інвестиційної складової у систему комплексного управління підприємством.

Удосконалення організаційно-економічних механізмів

залучення інвестицій ґрунтується на інтегруванні інвестиційної складової у комплексний показник інвестиційно-фінансової привабливості підприємства.

Література:

1. Колібровський М.М. Статистичний довідник Івано-Франківської області 2008.— Івано-Франківськ.: ГУС, 2009. — С.55.
 2. Крючкова І.В. Конкурентоспроможність економіки України: стан і перспективи підвищення. — К.: Основи, 2007. — 488 с.
 3. Єфіменко Н.А. Регіональні особливості розміщення продуктивних сил машинобудування як виду економічної діяльності та їх відтворювальні аспекти // Регіональна економіка України. — 2007. — № 2. — С. 71—76.
 4. Білоусько Я.К. Державна підтримка техніко-технологічного забезпечення аграрного виробництва // Економіка АПК.— 2005.— № 5.— С. 15—16.
 5. Колібровський М.М. Статистичний довідник Коломийського району Івано-Франківської області 2008.— Івано-Франківськ.: ГУС, 2009. — С. 25.
 6. Петров В.М. Інноваційні пріоритети технічної політики в АПК // Економіка АПК.— 2005.— № 7.— С. 6—8.
 7. Федоренко В.Г. Інвестиційні процеси в промисловості України. — К.: Науковий світ, 2001. — 356 с.
 8. Саблук П.Т. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. — К.: ННЦ ІАЕ УААН, 2002. — 240 с.
- Стаття надійшла до редакції 15.12.2009 р.*